

بررسی نقش و کارکرد تعاونی‌های دهیاری در توسعه روستایی استان گلستان

غلامحسین عبدالله‌زاده^{*۱} - بنفشه ترحمی^۲ - محمد شریف شریف‌زاده^۳ - محمدرضا محبوبی^۴

۱- دانشیار توسعه روستایی و کشاورزی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان، گرگان، ایران.

۲- کارشناس ارشد توسعه روستایی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان، گرگان، ایران.

۳- دانشیار ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان، گرگان، ایران.

۴- دانشیار ترویج و آموزش کشاورزی، دانشگاه علوم کشاورزی و منابع طبیعی گرگان، گرگان، ایران.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۴/۱۲/۰۶ صص ۱۵۴-۱۳۷ تاریخ تصویب: ۱۳۹۵/۰۴/۲۸

چکیده

هدف: به‌کارگیری سازمان‌ها و نهادهای محلی یکی از رویکردهای مدیریتی در جوامع روستایی است که در برهه‌هایی از تاریخ توسعه روستایی کشور مورد توجه واقع شده است. در این راستا تعاونی‌های دهیاری در بسیاری از نواحی تشکیل شده است و نقش بسیار مؤثری در تسهیل خدمات دهیاری‌ها داشته است. این تحقیق با هدف بررسی نقش و کارکرد تعاونی‌های دهیاری در توسعه روستایی استان گلستان انجام شده است.

روش: تحقیق حاضر بر مبنای راهبرد پیمایش پرسش‌نامه‌ای به انجام رسیده است. جامعه آماری تحقیق شامل دهیاران عضو شرکت تعاونی‌های دهیاری استان گلستان به تعداد ۸۳۰ نفر است. به روش فرمول کوکران تعداد نمونه‌ها ۱۱۸ نفر تعیین شد و از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای در سطح ۹ شرکت تعاونی دهیاری جهت انتخاب نمونه‌ها استفاده شد. اعتبار پرسش‌نامه به عنوان ابزار گردآوری داده‌ها، از طریق سه نفر از کارشناسان شاغل در شرکت تعاونی دهیاری در استان گلستان و سه نفر از اعضای هیأت علمی دانشگاه و پایایی آن از طریق محاسبه آلفای کرونباخ برای کارکرد عمرانی، اقتصادی، خدماتی و فرهنگی - اجتماعی به ترتیب ۰/۸۴۰، ۰/۹۰۸ و ۰/۹۰۸ محاسبه شد و مورد تأیید قرار گرفت.

یافته‌ها: نتایج رتبه‌بندی مهم‌ترین کارکردهای شرکت‌های تعاونی دهیاری نشان داد که مواردی مانند «مشارکت در ساخت و بهینه‌سازی مسکن روستایی» در زمینه کارکرد عمرانی، «سرمایه‌گذاری در جهت بهبود تولیدات کشاورزی و صنعتی» در زمینه کارکرد اقتصادی، «تسطیح معابر روستا» در زمینه کارکرد خدماتی و «تربیت مدیران آشنا به شرایط روستا و سازمان‌های محلی» در زمینه کارکرد فرهنگی - اجتماعی اولویت بالایی داشتند. نتایج آزمون t تکنمونه‌ای نشان داد که کارکردهای مختلف این شرکت‌ها در توسعه روستایی در ناحیه مورد مطالعه کم‌تر از حد متوسط یا نامناسب است. نتایج آزمون فریدمن هم نشان داد که تأثیر کارکردها متفاوت نیست و از اولویت یکسانی برخوردار هستند. نتایج آزمون t مستقل برای مقایسه کارکردهای تعاونی دهیاری در بین بخش‌ها نشان داد که کارکردهای تعاونی دهیاری در بخش مرکزی هر شهرستان وضعیت بهتری داشتند. نتایج آزمون کروسکال والیس جهت مقایسه کارکردها بر حسب سابقه تأسیس نشان داد که کارکرد تعاونی‌های دهیاری بر حسب قدمت آن‌ها تفاوت معنی‌داری داشتند. در هر چهار زمینه (عمرانی، اقتصادی، خدماتی و فرهنگی - اجتماعی)، تعاونی‌هایی که قدمت بالاتری داشتند، کارکردهای بهتر و مؤثرتری نیز ارائه کرده‌اند. نتایج آزمون کروسکال والیس جهت مقایسه کارکردها در بین شهرستان‌ها نشان داد که در زمینه کارکردهای عمرانی و خدماتی شهرستان گرگان وضعیت بهتری داشته است و در زمینه کارکردهای اقتصادی و فرهنگی - اجتماعی شهرستان کردکوی وضعیت بهتری داشته است.

محدودیت‌ها/ راهبردها: تمرکز این تحقیق بر بررسی نقش و کارکرد تعاونی‌های دهیاری در توسعه روستایی بود. بنابراین، انتظار می‌رود پژوهش‌های آینده به شناسایی راه‌کارهای ارتقای عملکرد نقش و کارکردهای این تعاونی‌ها بپردازند.

راه‌کارهای عملی: با توجه به یافته‌ها، هم‌کاری بخش‌داری برای تأمین ماشین‌آلات مورد نیاز، واگذاری پروژه‌های عمرانی و تأمین نیروهای متخصص، حمایت شورای بخش در تأمین مالی، هماهنگی همه‌شوراها و دهیاران با تعاونی دهیاران، تأسیس صندوق مالی، بیمه و غیره وابسته به تعاونی دهیاری، برنامه‌ریزی برای برقراری ارتباط مؤثر و نشست‌های مشورتی بین تعاونی‌های دهیاران در سطح شهرستان، استان و کشور جهت بهبود نقش و کارکرد تعاونی‌های دهیاری مؤثر است.

اصالت و ارزش: شناخت نقش و کارکرد تعاونی‌های دهیاری در توسعه روستایی استان گلستان و ارائه پیشنهادهایی برای ارتقای عملکرد این نوع تعاونی‌ها، اصالت و ارزش اصلی این تحقیق است.

کلیدواژه‌ها: توسعه روستایی، مدیریت روستایی، تعاونی دهیاری، نقش و کارکرد، استان گلستان

ارجاع: عبدالله‌زاده، غ.، ترحمی، ب.، شریف‌زاده، م. ش. و محبوبی، م. ر. (۱۳۹۵). بررسی نقش و کارکرد تعاونی‌های دهیاری در توسعه روستایی استان گلستان. *مجله پژوهش و برنامه‌ریزی روستایی*، ۵(۴)، ۱۵۴-۱۳۷.

<http://dx.doi.org/10.22067/jrrp.v5i4.54129>

۱. مقدمه

۱.۱. طرح مسأله

مدیریت روستایی با تکیه بر سازمان‌ها و نهادهای مردمی از رهیافت‌های مهم توسعه است که با هدف توسعه پایدار و متوازن روستاها در بسیاری از نقاط جهان از جمله ایران مورد توجه قرار گرفته است. دهیاری‌ها در قالب نهادی غیردولتی براساس قانون مصوب مجلس شورای اسلامی در سال ۱۳۷۷ مورد توجه قرار گرفتند و به تدریج از سال ۱۳۸۲ با هدف توسعه همه‌جانبه و پایدار روستاهای کشور، تأسیس شدند و شروع به کار کردند (قدیری معصوم، طالقانی و کوهستانی، ۱۳۹۲، صص. ۹۴-۹۳). از طرفی، ضرورت ایجاد تشکلی حقوقی که جایگاه مستحکم قانونی، اداری و اجرایی داشته باشد و بتواند خدماتی را که دهیاری‌ها توانایی ارائه آن را ندارند، با تجمیع امکانات، سرمایه‌ها و تخصص‌های پراکنده از سطح دهیاری‌ها، بر عهده بگیرد و همچنین، روستاهای بدون دهیاری را زیر پوشش خدماتی خود ببرد، موجبات شکل‌گیری تعاونی‌های دهیاری را فراهم آورد (محمدی، ۱۳۸۶، ص. ۴۶). در واقع، با تشکیل تعاونی‌های دهیاری در سطح روستاهای کشور مسأله سامان‌دهی خدمات دهیاری‌ها در راستای مدیریت روستایی، جایگاه خود را باز یافت. ایجاد تعاونی‌های دهیاری دارای مزایای قابل توجهی نظیر کمک به تأمین منابع درآمدی دهیاری‌ها، رفع نیاز دهیاری‌ها، جلوگیری از افزایش حجم نیروی انسانی، کمک به دستگاه‌های دولتی در اجرای طرح‌های عمرانی، استفاده از تجهیزات عمرانی برای عملیات امدادی و پدافند غیرعامل است (مهدوی، ۱۳۹۱، ص. ۹). علی‌رغم گذشت چند سال از روند تشکیل این تعاونی‌ها هنوز نقش و کارکردهای آن‌ها در توسعه روستایی به خوبی شناخته نشده است؛ به طوری که نسبت به تحقیقاتی که در مورد کارکرد و نقش تعاونی‌های تولید روستایی و کشاورزی در توسعه روستایی انجام شده است، کم‌تر مورد توجه قرار گرفته است.

این در حالی است که اقدامات مهم تعاونی دهیاری را در راستای ارتقای شاخص‌های مدیریت روستایی، می‌توان شامل کارکرد عمرانی و اجرای پروژه‌های عمرانی، کارکرد خدماتی و شن‌ریزی معابر و جمع‌آوری و دفع زباله در روستا، کارکرد اقتصادی در خصوص ایجاد صندوق تعاونی، نقش فنی و مهندسی و تأمین تخصص، توان علمی و فنی در سطح روستا و همچنین، کارکرد فرهنگی-اجتماعی به‌ویژه کمک‌های

مشاوره‌ای با مضامین فرهنگی دانست (جاهد، ۱۳۹۱، صص. ۷-۶).

علی‌رغم این‌که تحقیقات زیادی در زمینه نقش تعاونی‌ها در توسعه روستایی انجام شده است (طاهرخانی و حیدری ساربان، ۱۳۸۳، صص. ۱۲۶-۱۱۵؛ قنبری و برقی، ۱۳۸۹، صص. ۱۰۱-۸۱؛ پورطاهری، رکن‌الدین افتخاری و پایدار، ۱۳۹۱، صص. ۱۶۷-۹۸) و همچنین، تحقیقاتی درباره نقش و کارکرد دهیاری‌ها و ارزیابی عملکرد دهیاران انجام شده است (رستمی، مظفری، رحیمی مقدم و ذوالفقاری، ۱۳۹۴، ص. ۱۰۳؛ فال سلیمان، صادقی، مرادی و کاووسی، ۱۳۹۱، صص. ۹۵-۷۳؛ قدیری معصوم و هم‌کاران، ۱۳۹۲، صص. ۹۳-۱۱۲؛ شیخی، پریزادی و ورمزیار، ۱۳۹۲، صص. ۳۲-۱۷)؛ اما تحقیقاتی که متمرکز بر شناسایی نقش و کارکرد تعاونی‌های دهیاری باشد، انجام نشده است. بنابراین، در این تحقیق سعی شده است تا به بررسی نقش و کارکرد تعاونی‌های دهیاری در توسعه روستایی استان گلستان پرداخته شود و پیشنهادهایی برای ارتقای عملکرد این نوع تعاونی‌ها ارائه شود.

۲.۱. پیشینه نظری تحقیق

در این قسمت تلاش بر این است که با بررسی پیشینه تحقیق در زمینه تعاونی، تعاونی‌های دهیاری، دهیاری‌ها، گویه‌ها و متغیرهای مربوط به کارکرد و نقش تعاونی‌های دهیاری استخراج شود.

رستمی و هم‌کاران (۱۳۹۴) به بررسی عملکرد دهیاری‌ها در توسعه روستایی پرداختند و بیان کردند که مهم‌ترین عملکرد آن‌ها تعامل مطلوب با نهادهای دولتی و شوراهای بوده است؛ به علاوه، آموزش و تحصیلات در عملکرد دهیاران نقشی نداشته و مشکلات اقتصادی هم از مهم‌ترین مشکلات بوده است. نتایج حاصل از پژوهش شیخی و هم‌کاران (۱۳۹۲) نشان داد که عملکرد دهیاران در زمینه عمرانی مناسب و در خصوص شاخص‌های اقتصادی ضعیف بوده است؛ علاوه بر این، دهیاران در بخش مرکزی ناحیه نسبت به نواحی اطراف عملکرد بهتری ارائه کرده‌اند. یافته‌های ریاحی و کرمی‌نسب (۱۳۹۲) در ارزیابی عملکرد دهیاری‌های سکونت‌گاه‌های روستایی در بخش کردیان شهرستان چهارم نشان داد که در شاخص‌های بهسازی و مقاوم‌سازی مسکن روستایی، کیفیت ساخت و ساز و تثبیت و سنددارشدن املاک در روستا تحولات مهمی صورت گرفته است و در زمینه خدمات عمومی،

عملکرد دهیاری‌ها تأکید کردند. نتایج به‌دست‌آمده از پژوهش تقدیمی، سوری، صیدایی و کاظمی (۱۳۹۰) هم نشان داد که علی‌رغم مشکلات مالی، دهیاری‌ها، عملکرد معنی‌داری در ابعاد اقتصادی، اجتماعی و کالبدی-زیست‌محیطی توسعه روستایی ایفا کرده‌اند.

نتایج تحقیق فراهانی و آئین‌مقدم (۱۳۹۱) نشان داد که تأسیس دهیاری‌ها و فعالیت شوراهای اسلامی نقش مثبتی در بهبود روند مدیریت روستایی داشته است و از دید جامعه نمونه، شوراها و دهیاران در بعد اقتصادی کم‌تر از حد متوسط عمل کرده‌اند. همچنین، مشخص شد که دهیاری و شوراها در روستاهای پرجمعیت موفق‌تر از روستاهای کوچک عمل کرده است.

یافته‌های پژوهش عنابستانی و حاتمی‌نژاد (۱۳۹۱) نشان داد که دهیاران با هم‌کاری در تهیه و اجرای طرح‌های هادی روستایی و جلب مشارکت‌های مردمی در زمینه اجرای هرچه بهتر این طرح‌ها، نقش به‌سزایی در تحولات مسکن‌های روستاهای مورد مطالعه در اثر پیاده‌شدن طرح‌های هادی روستایی داشته‌اند. نتایج بررسی کامران‌دستجردی، سوری، تقدیمی، و انصاری‌زاده (۱۳۸۹) نشان داد که دهیاری در روستاهای بزرگ به‌مراتب موفق‌تر از روستاهای کوچک عمل کرده‌اند و جمعیت ملاک تعیین‌کننده‌ای برای موفقیت دهیاری‌ها بوده است.

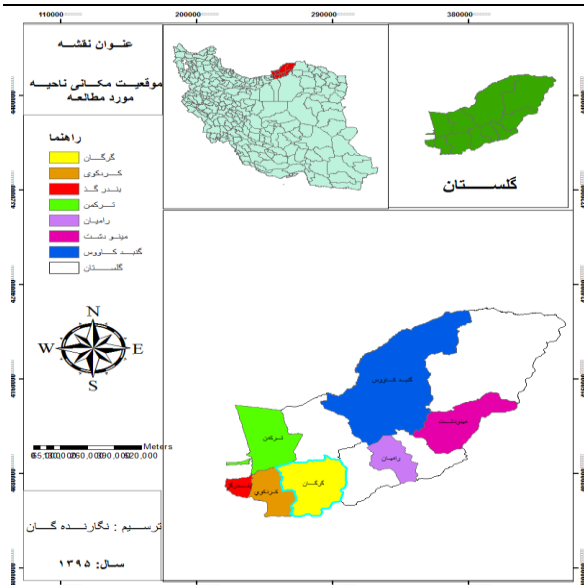
نتایج تحقیق آلتمن ۱ (۲۰۱۵) با موضوع سازمان تعاونی محرک عادلانه برای توسعه اقتصاد روستایی نشان داد که سازمان تعاونی قابلیت‌های مناسبی را برای اثرگذاری بر توسعه متوازن روستایی دارد و تعاونی‌ها می‌توانند به‌طور بالقوه منجر به نرخ رشد بیشتر و عادلانه‌تری در محیط رقابتی اقتصادی شوند. به‌طور کلی، تعاونی‌ها می‌توانند درآمد بیشتری را برای اعضای تعاونی ایجاد کنند و به عنوان یک رقیب سنتی برای مزارع بزرگ‌مقیاس، کشاورزان خرده‌پا را حمایت کنند.

گتنت و آنیولو ۲ (۲۰۱۲) در تحقیقی با موضوع تعاونی‌های کشاورزی و معیشت روستاییان اتیوپی نشان دادند که تعاونی‌ها، معیشت کشاورزان استفاده‌کننده از خدمات را از طریق درآمد بهتر، صرفه‌جویی بیشتر و کاهش هزینه‌های بهبود می‌بخشند. یادوو و کریوک‌شنک ۳ (۲۰۱۰) در پژوهشی با موضوع ارزش تعاونی‌ها در برق‌رسانی به روستاها، نقش تعاونی‌های محلی روستایی را در فراهم‌سازی خدمات انرژی و برق در سه کشور (ایالات متحده آمریکا، بنگلادش و نپال)

شاخص‌های اداری-انتظامی و خدمات آموزشی تغییرات اندکی مشاهده می‌شود. فال‌سلیمان و هم‌کاران (۱۳۹۱) به این نتیجه رسیدند که بعد از تشکیل دهیاری‌ها تغییرات چشم‌گیری در بهبود وضعیت هر یک از گویه‌های اجتماعی، اقتصادی و محیطی-کالبدی مرتبط با توسعه روستا به وجود آمده است.

دهیاری‌های در مواردی؛ مانند حفظ سلامت و بهداشت محیط، هم‌کاری با بخش‌داری و هم‌کاری با شورا، مدیریت هزینه دهیاران و پیگیری تهیه و اجرای طرح هادی روستا عملکرد خوبی داشته‌اند، در حالی که در مواردی؛ مانند امداد رسانی در مواقع بحرانی، روش‌های بودجه‌نویسی و بودجه‌ریزی، نگهداری از تأسیسات، اموال و دارایی‌های روستا ضعیف‌ترین عملکرد را داشته‌اند. جاهد (۱۳۹۱) کارکردهای مختلفی برای تعاونی‌های دهیاری بیان می‌کند و هم‌کاری با دهیاری در جهت امور رفاهی؛ مانند آب، برق، تلفن، احداث و ساخت مجتمع‌های تفریحی و ورزشی، کمک به اجرای طرح هادی روستایی، انجام خدمات مالی و حسابداری، خدمات کشاورزی، مدیریت پسماند، جلب مشارکت مردم در توسعه روستا را برای تعاونی‌های دهیاری معرفی می‌کند.

مطیعی لنگرودی، بخشی و بوذرجمهری (۱۳۹۰) به این نتیجه رسیدند که شاخص‌های خدماتی، عمرانی و اقتصادی پس از تشکیل دهیاری‌ها بهبود معنی‌داری یافته‌اند. همچنین، عملکرد دهیاران از دیدگاه روستاییان سمت و سویی مثبت داشته و در توسعه روستایی مؤثر بوده است. مهدوی و نجفی‌کانی (۱۳۸۴) بیان می‌کنند که دهیاری‌ها نقش بسیار مهمی را در راستای توسعه روستایی، به‌ویژه بهبود اوضاع کالبدی-فیزیکی روستا دارند و مواردی؛ مانند نظارت عالی استانداردها، اختصاص بودجه بیشتر، برگزاری دوره‌های آموزشی مرتبط با شرح وظایف دهیار، واگذاری اختیارات لازم از سوی دستگاه‌ها به فرمانداری‌ها و بخش‌داری‌ها و فرهنگ‌سازی برای مشارکت مردم را در راستای کاهش ضعف‌های موجود پیشنهاد می‌کنند. در مطالعه بدری و نعمتی (۱۳۸۶) بیان شد که عوامل ساختاری، اجتماعی و اقتصادی رابطه تنگاتنگی با میزان موفقیت دهیاری در روستاهای کوچک دارد؛ علاوه بر این، دهیاری‌های روستاهای پرجمعیت به دلیل دریافت سرانه اعتباری بیشتر، موفق‌تر از روستاهای کوچک عمل می‌کنند. چوپچیان، کلانتری و شعبانعلی‌فمی (۱۳۸۶) در مطالعه خود بر هم‌کاری سازمان‌ها برای بهبود

شکل ۱- موقعیت استان گلستان و شهرستان‌های انتخاب شده

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۴

۲.۲. روش تحقیق

این پژوهش به لحاظ هدف، کاربردی و از لحاظ درجه نظارت و کنترل، میدانی و از لحاظ گردآوری داده‌ها از نوع تحقیقات توصیفی مبتنی بر پیمایش پرسش‌نامه‌ای است. جامعه آماری، دهیاران عضو شرکت تعاونی‌های دهیاری استان گلستان به تعداد ۸۳۰ نفر است؛ زیرا روستاییان از کارکردها و نقش‌هایی که تعاونی‌های دهیاری در روستاها دارند، شناختی ندارند و نمی‌توانند اثر دهیاری و تعاونی‌های دهیاری را از هم تفکیک کنند. جهت تعیین حجم نمونه از فرمول کوکران به شرح زیر استفاده شد. نسبت p, q از طریق پیش‌آزمون به شرح زیر به دست آمد که ۹۰ درصد از دهیاران از تعاونی‌های دهیاری خدمات دریافت کرده بودند و به نقش و کارکرد آن‌ها آشنا بودند و ۱۰ درصد فاقد چنین ویژگی بودند.

$$\text{حجم جامعه} = N = 830, p = 0.1, q = 0.9, z = 1/96$$

$$\text{دقت احتمال مطلوب} = d = 0.05 \text{ و حجم نمونه} = N$$

(۱)

$$n = \frac{z^2 pq}{d^2} = \frac{138.2976}{1.172701} = 118$$

برای نمونه‌گیری از روش نمونه‌گیری خوشه‌ای برای انتخاب مراکز شرکت تعاونی‌های دهیاری استفاده شد. در این

بررسی کردند و تأکید کردند که این تعاونی‌ها به‌ویژه در نپال در گسترش خدمات انرژی الکتریسیته نقش مهمی داشتند و همچنین، در تأمین حمایت‌های مالی و نهادی نقش ویژه‌ای دارند. آن‌ها بیان کردند که کسب و کارهای اجتماعی تعاون‌گونه می‌توانند به عنوان یک ابزار کارآ و مؤثر برای مدیریت خدمات انرژی روستایی باشند.

زیول و رادل (۲۰۰۵)، در پژوهشی به بررسی نقش تعاونی‌ها در توسعه آمریکا پرداختند و بیان کردند که تعاونی‌ها به میزان زیادی در توسعه جوامع روستایی نقش داشته و ابزار مهمی برای توسعه روستایی می‌باشند؛ زیرا تعاونی‌ها قادرند منابع محلی را بسیج کنند و ساختار آن‌ها طوری است که در جهت منافع جوامع روستایی عمل می‌کنند. در تحقیق سگینول (۱۹۹۲) تأثیر جامعه تعاونی بر روی توسعه روستایی در بخش شمالی ایالات باندل نیجریه مورد بررسی قرار گرفت. نتایج نشان داد که تأثیر تعاونی شامل تخصیص منابع، تسهیل دسترسی به منابع، تنوع‌سازی اقتصاد روستایی، فراهم‌سازی خدمات رفاهی و همچنین، توزیع کالاهای کارخانه‌ای مورد نیاز اعضا است. همچنین، این تأثیرات شامل فشرده‌سازی تولیدات کشاورزی، تنوع‌سازی اقتصاد روستایی، توزیع کالا برای بهبود زندگی، توسعه فن‌آوری‌های کشاورزی، نظام‌های بازاریابی بهتر تولیدات کشاورزی، خرید کالاهای روستاییان جهت کاهش هزینه‌ها و فراهم‌سازی نهاده‌های کشاورزی است. دولت همچنین از طریق فراهم‌سازی خدمات مالی، خرید کالا از تعاونی و همچنین ایجاد زیرساخت‌های تعاونی از تعاونی حمایت می‌کند.

۲. روش‌شناسی تحقیق

۱.۲. قلمرو جغرافیایی تحقیق

تا سال ۱۳۹۱ بیش از ۲۵ هزار دهیاری در سطح کشور تأسیس شده است که حدود ۸۳ درصد جمعیت روستایی کشور را تحت پوشش خدمات خود قرار داده است (جاهد، ۱۳۹۱، ص. ۸). کارشناسان دفتر امور روستایی استانداری استان گلستان تعداد دهیاری‌های موجود در این استان را ۹۰۳ دهیاری و تعداد دهیاری‌های عضو شرکت تعاونی دهیاری را ۸۳۰ دهیاری اعلام کردند.

جدول ۱- محاسبه ضریب آلفای کرونباخ

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۴

ضریب آلفا	کارکردهای تعاونی دهیاری
۰/۹۲۸	کارکرد عمرانی
۰/۸۴۰	کارکرد اقتصادی
۰/۹۰۸	کارکرد خدماتی
۰/۹۰۸	کارکرد فرهنگی-اجتماعی

۳. مبانی نظری تحقیق

مدیریت روستایی طبق تعریف، فرآیندی است که طی آن به سازمان‌ها و نهادها که وسایل تأمین اهداف جامعه روستایی هستند، شکل داده می‌شود و در واقع، سازمان‌دهی و هدایت جامعه و محیط روستایی اتفاق می‌افتد (رضوانی، ۱۳۸۳، صص. ۳-۸). در قالب همین تعریف کلی، می‌توان اهدافی نظیر: نوسازی و بهسازی محیط کالبدی روستایی، هدایت و نظارت بر فرآیند عمران روستایی و ارتقای شرایط کار و زندگی را برای مدیریت روستایی در نظر گرفت (دربان آستانه، ۱۳۸۴، صص. ۱۶-۱۵). با تأسیس دهیاری‌ها علاوه بر شورای روستا به عنوان قانون‌گذار و تصویب‌کننده برنامه‌های عمران روستایی، مدیریت اجرایی امور روستا نیز به عهده دهیاری‌ها گذاشته شده است (مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهری و روستایی، ۱۳۹۱). بنابراین، دهیاری‌ها به عنوان سازمان‌های عمومی غیردولتی که اداره امور محلی را با نظارت روستاییان از طریق شوراها اسلامی به انجام می‌رسانند، در حوزه و عرصه امور عمومی و خدماتی وظایف مهمی دارند (اکبری و عبداللهی، ۱۳۸۵، صص. ۱۶۱-۱۵۸). از طرفی، تعاونی دهیاری نوعی تشکل داوطلبانه برای فعالیت جمعی دهیاران در راستای تأمین نیازهای عمرانی، خدماتی، اقتصادی و فرهنگی-اجتماعی روستا و نیز پیش‌برد و توسعه روستاها است. دهیاری‌ها با تجمیع امکانات و تجهیزات توان اجرایی خود را برای انجام وظایف محول‌شده و خدمت‌رسانی مطلوب به روستاییان افزایش می‌دهند و با عنایت به محدودیت منابع مالی و درآمدی و کمبود ماشین‌آلات، امکانات و تجهیزات دهیاری‌ها، تجمیع و استفاده مشترک از آن‌ها، به‌عنوان بهترین راه‌کار در کاهش هزینه‌ها و افزایش بهره‌وری در دهیاری‌ها مد نظر قرار می‌گیرد (جاهد، ۱۳۹۱، صص. ۶-۷).

مرحله تعداد ۹ شرکت تعاونی دهیاری از کل ۲۷ شرکت تعاونی دهیاری استان گلستان انتخاب و بعد در تعاونی‌های دهیاری از روش نمونه‌گیری تصادفی ساده برای انتخاب نمونه‌های مورد مطالعه استفاده شد. در نهایت، تعداد ۱۱۸ پرسش‌نامه تکمیل شد و مورد تحلیل قرار گرفت، علاوه بر روش‌های آمار توصیفی (میانگین، انحراف معیار، فراوانی، درصد) از آزمون‌های t تک‌نمونه‌ای (برای بررسی وضعیت کارکردهای تعاونی‌های دهیاری) و t مستقل (برای مقایسه کارکردهای تعاونی‌های دهیاری در بین بخش‌ها) نیز استفاده شد. همچنین، از آزمون کروسکال والیس (برای مقایسه کارکردهای تعاونی‌های دهیاری در بین شهرستان‌ها و مقایسه بر حسب سابقه تأسیس) استفاده شد. از دیگر آزمون‌های به‌کاررفته در این پژوهش آزمون فریدمن (برای مقایسه اهمیت هر کدام از کارکردهای تعاونی‌های دهیاری) است. ابتدا ترکیب خطی غیروزان دار گویه‌های مختلف به تفکیک کارکردها محاسبه شد، سپس به روش مورس مقدار نهایی هر کارکرد به مقداری بین صفر و یک تبدیل شد و در آزمون‌ها استفاده شد (کلانتری، ۱۳۹۱، صص. ۵۳).

(۲)

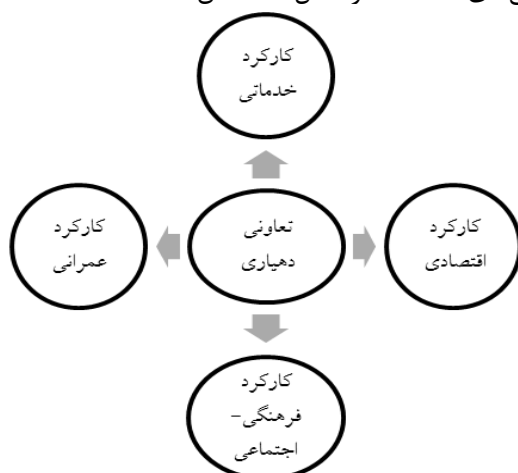
$$\text{مقدار حداقل } X_i - \text{مقدار واقعی } X_i = \text{ضریب محرومیت} \\ \text{مقدار حداقل } X_i - \text{مقدار حداکثر } X_i$$

۳.۲. متغیرها و شاخص‌های تحقیق

ابزار گردآوری داده‌ها و اندازه‌گیری متغیرها، پرسش‌نامه بوده است که با توجه به کارکردهای چهارگانه تعاونی دهیاری (عمرانی، اقتصادی، خدماتی، فرهنگی-اجتماعی) تدوین شد. کارکرد عمرانی با ۲۷ گویه، کارکرد اقتصادی با ۹ گویه، کارکرد خدماتی با ۲۲ گویه و کارکرد فرهنگی-اجتماعی با ۲۶ گویه بررسی شدند. ضریب آلفای کرونباخ برای محاسبه پایایی ابزار تحقیق نیز برای چهار کارکرد تعاونی دهیاری به شرح جدول (۱) است. همچنین، روایی پرسش‌نامه، از طریق سه نفر از کارشناسان شاغل در شرکت تعاونی دهیاری در استان گلستان و سه نفر از اعضای هیأت علمی دانشگاه مورد تأیید قرار گرفت.

در نتیجه‌گیری نهایی با توجه به مزایای اقتصادی و عمرانی موجود در تشکیل تعاونی دهیاری‌ها، مهم‌ترین فعالیت‌های این تعاونی می‌تواند مواردی از قبیل اجرای طرح‌های عمرانی در روستاها، ارائه خدمات مهندسی و مشاوره‌ای در روستاها، کمک به دهیاری‌ها در انجام فعالیت‌های خدماتی و عمرانی، تأمین تجهیزات بخش خصوصی برای انجام فعالیت‌های عمرانی و خدماتی، انطباق طرح هادی مطالعاتی مربوط به روستاها، ایجاد شبکه‌های جمع‌آوری محصولات کشاورزی و دامی و صنعتی خانوارهای روستایی و اجرای طرح‌های اقتصادی مبنی بر حفظ و بهره‌برداری از منابع طبیعی روستاها باشد (مهدوی، ۱۳۹۱، ص. ۶).

با توجه به مباحث مطرح‌شده و بررسی پژوهش‌های صورت‌گرفته، الگوی نظری تحقیق شامل چهار کارکرد عمرانی، اقتصادی، خدماتی، فرهنگی-اجتماعی برای دهیاری تعاونی‌های است که در شکل (۲) نشان داده شده است.

شکل ۲- چهارچوب نظری پژوهش

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۴

۴. یافته‌ها

۴.۱. آمار توصیفی پاسخ‌گویان

میانگین سنی پاسخ‌گویان ۳۶/۵۰ سال و بیش‌تر آن‌ها (۶۶/۱ درصد) در گروه سنی ۲۷-۳۸ سال قرار داشتند. ۹۲/۴ درصد پاسخ‌گویان مرد و ۸۶/۴ درصد هم متأهل بودند. بیش‌تر پاسخ‌گویان (۹۴/۱ درصد) متولد همان روستا بودند. میزان تحصیلات ۴۰/۷ درصد از پاسخ‌گویان دیپلم، ۱۶/۸ درصد فوق دیپلم و ۲۸/۸ درصد هم لیسانس بود. ۱۴/۴ درصد از پاسخ‌گویان کشاورزی را به عنوان شغل اصلی اعلام کردند و ۳۸/۹ درصد از پاسخ‌گویان سمت دهیاری را به عنوان شغل فرعی

شرکت‌های تعاونی دهیاری معمولاً در سطح بخش یا شهرستان تشکیل می‌شوند و اعضای آن‌ها دهیاری‌ها هستند. شرکت‌های تعاونی دهیاری تابع قوانین بخش تعاون است و در سطح بخش و یا حتی فراتر از بخش به ارائه خدمات و اجرای پروژه‌های مختلف می‌پردازند

شرکت‌های تعاونی دهیاری با چند هدف اساسی تشکیل شدند که یکی از آن‌ها ارتقای سطح معیشت، بهداشت و رفاه روستاییان است. هدف دوم کمک به خودکفایی و تقویت بنیه اقتصادی دهیاری‌ها و سومین هدف، ایجاد اشتغال مؤبد و پایدار در روستا است که جزء اهداف بسیار مهم تعاونی‌ها است (سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، ۱۳۹۱). هم‌چنین، از جمله مهم‌ترین ویژگی این تعاونی‌ها می‌توان به هم‌فکر بودن اعضا و دارا بودن اهداف مشترک در مسیر عمران و آبادانی روستاها اشاره کرد که این امر ناشی از همسان بودن اعضای این تعاونی‌ها بوده و سبب اتخاذ تصمیم‌های مناسب و برنامه‌ریزی متوازن در تعاونی می‌شود (جاهد، ۱۳۹۱، صص. ۶-۷). هرچند شرکت‌های تعاونی از لحاظ نوع فعالیت به دو بخش تولیدی و توزیعی تقسیم می‌شوند؛ اما با توجه به کارکرد و نقشی که شرکت تعاونی دهیاری دارد (عمرانی، اقتصادی، خدماتی و فرهنگی-اجتماعی) می‌توان این نوع شرکت تعاونی را جز هر دو گروه از تعاونی‌های تولیدی و توزیعی جای داد؛ به علاوه، اعضای شرکت تعاونی فقط دهیاران روستاها هستند. بنابراین، جزء شرکت تعاونی‌های خاص است. سرمایه این تعاونی‌ها از محل آورده دهیاری‌ها تأمین می‌شود که می‌توانند نقش مهمی در انجام طرح‌های عمرانی دستگاه‌های دولتی و فعالیت‌های بخش خصوصی و غیردولتی ایفا کنند (سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، ۱۳۸۷). ایجاد و تجهیز تعاونی‌های دهیاری مزایای قابل توجهی از قبیل رفع نیاز دهیاری‌ها، کمک به تأمین منابع درآمدی دهیاری‌ها، جلوگیری از افزایش حجم نیروی انسانی و نیز بهره‌برداری بهینه از ماشین‌آلات و نیروی انسانی دهیاری‌ها، کمک به دستگاه‌های دولتی در اجرای طرح‌های عمرانی، استفاده از تجهیزات عمرانی برای عملیات امدادی و پدافند غیرعامل، اشتغال‌زایی در مناطق روستایی، کمک به ماندگاری جمعیت روستا، متوازن‌سازی توزیع نیروی انسانی متخصص در کشور و کمک به اقشار محروم کم‌درآمد روستایی برای دهیاری‌ها و روستاها داشته است (مهدوی، ۱۳۹۱، ص. ۵).

۴.۲. توصیف کارکردهای چهارگانه

۴.۲.۱. کارکرد عمرانی

جدول (۲) رتبه‌بندی گویه‌های مربوط به کارکرد عمرانی را نشان می‌دهد. مشاهده می‌شود که گویه‌های «مشارکت در ساخت و بهینه‌سازی مسکن روستایی»، «انجام فعالیت‌های فنی و مهندسی و اجرای پروژه‌های عمرانی و خدماتی»، «تأمین ابزارآلات مدرن اهمیت بیش‌تری داشتند.

اعلام کردند. ۸۱/۴ درصد از پاسخ‌گویان عضو هیچ تشکل دیگری غیر از دهیاری نبودند. میانگین سابقه دهیاری ۵/۱۷ سال و میانگین عضویت در تعاونی دهیاری ۳/۶۶ سال بود. دلیل عضویت در تعاونی روستایی هم به ترتیب، تسهیل امور خدماتی (۴۲/۴ درصد)، امور عمرانی روستا (۲۲/۹ درصد)، صرفه‌جویی در هزینه‌ها (۸/۵ درصد)، علاقه (۶/۷ درصد) و موارد دیگری مانند عضویت دهیار قبلی بیان شد. هرچند که ۱۷/۸ درصد پاسخ‌گویان در هیچ دوره آموزشی مرتبط با تعاونی شرکت نداشتند؛ اما ۴۵ درصد هم در ۵-۱ دوره آموزشی حضور داشتند.

جدول ۲- توصیف مؤلفه‌های کارکرد عمرانی تعاونی دهیاری

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۴

رتبه	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	کارکردهای عمرانی
۱	۰/۵۳۴	۱/۱۹۵۹	۲/۲۳	مشارکت در ساخت و بهینه‌سازی مسکن روستایی
۲	۰/۵۳۴	۱/۱۸۲	۲/۲۱	انجام فعالیت‌های فنی و مهندسی و اجرای پروژه‌های عمرانی و خدماتی به‌خصوص در راستای اجرای وظایف دهیاری
۳	۰/۵۳۸	۱/۲۷۲	۲/۳۶	تأمین ابزارآلات مدرن (ماشین‌آلات سنگین نظیر: لودر، گریدر، بیل مکانیکی، ماشین حمل زباله، ماشین‌آلات کشاورزی، تجهیزات اداری و رفاهی)
۴	۰/۵۳۹	۱/۲۱۲	۲/۲۴	انجام کار کارشناسی کافی قبل از اجرای طرح‌ها
۵	۰/۵۴۱	۱/۳۰۲	۲/۴۰	مشارکت در ساخت و بهینه‌سازی معابر و جاده‌ها (طراحی و نصب تابلو معابر روستایی)
۶	۰/۵۴۱	۱/۲۹۴	۲/۳۸	سرمایه‌گذاری در ساخت و بهینه‌سازی معابر و جاده‌ها (طراحی و نصب تابلو معابر روستایی)
۷	۰/۵۴۲	۱/۳۷۷	۲/۳۵	هم‌کاری با دهیاری در جهت ساخت امور رفاهی مانند آب، برق، تلفن و غیره
۸	۰/۵۴۴	۱/۰۳۲	۱/۸۹	احداث و ساخت مجتمع‌های تفریحی
۹	۰/۵۴۷	۰/۹۶۰	۱/۷۵	احداث و ساخت مجتمع‌های اداری مانند خدمات بانکی، مخابراتی
۱۰	۰/۵۵۹	۱/۰۲۳	۱/۸۳	اداره پایانه‌های حمل بار و محصولات کشاورزی و صنعتی روستا
۱۱	۰/۵۶۱	۰/۹۸۰	۱/۷۴	هم‌کاری در ساخت پایانه‌های مسافربری روستا
۱۲	۰/۵۶۷	۰/۹۹۵	۱/۷۵	سرمایه‌گذاری و ساخت پایانه‌های مسافربری روستا
۱۳	۰/۵۷۳	۱/۲۸۷	۲/۲۴	هم‌کاری با دهیاری و سرمایه‌گذاری در امور رفاهی مانند آب، برق، تلفن و غیره
۱۴	۰/۵۷۷	۱/۰۸۷	۱/۸۸	هم‌کاری در ساخت پایانه‌های حمل بار و محصولات کشاورزی و صنعتی روستا
۱۳	۰/۵۸۱	۱/۳۶۰	۲/۳۳	کمک به اجرای طرح هادی روستایی
۱۴	۰/۵۸۳	۱/۰۳۸	۱/۷۷	اداره میداین خرید و فروش دام و طیور و محصولات کشاورزی
۱۵	۰/۵۸۴	۱/۰۴۷	۱/۷۷	احداث و ساخت مجتمع‌های رفاهی
۱۶	۰/۵۸۶	۱/۱۵۸	۱/۹۷	هم‌کاری با دهیاری و سرمایه‌گذاری در احداث نواحی قطب‌های صنعتی و کشاورزی
۱۷	۰/۵۸۶	۱/۲۴۱	۲/۱۱	سرمایه‌گذاری در ساخت و بهینه‌سازی مسکن روستایی
۱۸	۰/۵۸۹	۱/۰۵۸	۱/۷۹	ساخت میداین خرید و فروش دام و طیور و محصولات کشاورزی
۱۹	۰/۵۹۰	۱/۱۲۰	۱/۸۹	اداره ایانه‌های مسافربری روستا
۲۰	۰/۵۹۲	۱/۴۰۰	۲/۳۶	تأمین ابزارآلات مدرن (ماشین‌آلات سنگین نظیر، لودر، گریدر، بیل مکانیکی و غیره)
۲۱	۰/۵۹۴	۱/۱۶۸	۱/۹۶	اداره و اثرگذاری بر محیط و فضای روستایی (مبلان روستایی، احداث بوستان روستایی)
۲۲	۰/۵۹۴	۱/۰۰۱	۱/۶۸	ساخت و اداره مجتمع‌های دام‌پزشکی در جهت حفظ و نگهداری دام و طیور اهالی
۲۳	۰/۵۹۶	۱/۰۴۵	۱/۷۵	احداث و ساخت مجتمع‌های ورزشی
۲۴	۰/۵۹۶	۱/۱۵۶	۱/۹۴	اداره مجتمع‌های خدماتی مانند توزیع کالا، سوخت و بازار محلی
۲۵	۰/۶۰۴	۱/۱۹۸	۱/۹۸	سرمایه‌گذاری و ساخت پایانه‌های حمل بار و محصولات کشاورزی و صنعتی روستا
۲۶	۰/۶۳۸	۱/۲۲۳	۱/۹۱	مشارکت با دهیاری در احداث نواحی قطب‌های صنعتی و کشاورزی
۲۷	۰/۶۴۰	۱/۳۵۱	۲/۱۱	افزایش کیفیت حمل‌ونقل عمومی در روستا از طریق افزایش کیفیت راه‌های ارتباطی روستا

۲.۲.۴. کارکرد اقتصادی

حسابداری و حسابرسی با اولویت انجام وظایف محول شده به دهیاری‌های عضو» و «پرداخت حقوق و مزایای نیروهای متخصص (مهندسان مشاور فنی و مهندسی) توسط تعاونی دهیاری» اهمیت بیش‌تری داشتند.

جدول (۳) رتبه‌بندی گویه‌های مربوط به کارکرد اقتصادی را نشان می‌دهد. مشاهده می‌شود که گویه‌های «سرمایه‌گذاری در جهت بهبود تولیدات کشاورزی و صنعتی»، «انجام خدمات

جدول ۳- توصیف مؤلفه‌های کارکرد اقتصادی تعاونی دهیاری

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۴

رتبه	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	کارکردهای اقتصادی
۱	۰/۵۲۷	۰/۹۷۵	۱/۸۴	سرمایه‌گذاری در جهت بهبود تولیدات کشاورزی و صنعتی
۲	۰/۵۳۵	۱/۱۶۶	۲/۱۷	انجام خدمات حسابداری و حسابرسی با اولویت انجام وظایف محوله به دهیاری‌های عضو
۳	۰/۵۵۱	۱/۲۵۱	۲/۲۷	پرداخت حقوق و مزایای نیروهای متخصص (مهندسان مشاور فنی و مهندسی) توسط تعاونی دهیاری
۴	۰/۵۵۳	۱/۱۴۸	۲/۰۷	شرکت در مناقصه پروژه‌های عمرانی
۵	۰/۵۵۵	۱/۱۹۵	۲/۱۵	سرمایه‌گذاری در جهت بهبود تولیدات کشاورزی و صنعتی
۶	۰/۵۶۵	۱/۰۹۱	۱/۹۳	جمع‌آوری منابع مالی و قبول سرمایه‌های داخلی و خارجی (قبول هدایا و کمک‌های سازمان‌های خیریه نظیر سازمان بهزیستی و کمیته امداد امام خمینی ره) به منظور انجام فعالیت‌های اقتصادی در جهت افزایش درآمد و ارتقای سطح معیشت اهالی
۷	۰/۵۶۶	۱/۱۲۸	۱/۹۹	اخذ وام قرض‌الحسنه و سایر تسهیلات اعتباری از منابع بانکی، صندوق تعاون و دیگر مؤسسات مالی، اعتباری و اشخاص حقیقی و حقوقی دیگر
۸	۰/۶۰۳	۱/۲۲۲	۲/۰۲	سرمایه‌گذاری در واحدهای آموزشی عمومی - تخصصی به منظور ارتقای سطح سواد و بینش و مهارت اهالی و آمادگی آموزش در سطوح بالاتر نظیر دبستان، راهنمایی و دبیرستان، کلاس‌های آموزش زبان، قرآن، تقویت و آمادگی کنکور
۹	۰/۶۰۷	۱/۱۷۸	۱/۹۴	سرمایه‌گذاری و احداث بازارها و نمایشگاه‌های داخل و خارج از روستا به منظور نمایش، عرضه و فروش محصولات تولیدی و کشاورزی و خدماتی اهالی در جهت قطع دست واسطه‌ها

۳.۲.۴. کارکرد خدماتی

روستا»، «شن‌ریزی معابر و کوچه‌های روستاها» و «تأمین روشنایی معابر روستایی» اهمیت بیش‌تری داشتند.

جدول (۴) رتبه‌بندی گویه‌های مربوط به کارکرد خدماتی را نشان می‌دهد. مشاهده می‌شود که گویه‌های «تسطیح معابر

جدول ۴- توصیف مؤلفه‌های کارکرد خدماتی تعاونی دهیاری

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۴

رتبه	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	کارکردهای خدماتی
۱	۰/۴۷۸	۱/۳۵۴	۲/۸۳	تسطیح معابر روستا
۲	۰/۴۸۸	۱/۴۷۰	۳/۰۰	شن‌ریزی معابر و کوچه‌های روستاها
۳	۰/۵۱۶	۱/۳۰۵	۲/۵۲	تنظیف و نگهداری کوچه‌ها و معابر
۳	۰/۵۱۶	۱/۴۷۱	۲/۸۴	تأمین روشنایی معابر روستایی
۴	۰/۵۴۴	۱/۳۹۸	۲/۵۶	طراحی و نصب تابلو در معابر و کوچه‌های روستا
۵	۰/۵۴۷	۱/۴۱۰	۲/۵۷	مدیریت پسماند (جمع‌آوری و دفع زباله در روستا و تفکیک از مبدأ پسماندهای جامد)
۶	۰/۵۵۴	۰/۹۸۱	۱/۷۷	ایجاد کارگاه‌های کوچک صنعتی و صنایع محلی و دستی
۷	۰/۵۵۵	۱/۱۹۵	۲/۱۵	انجام خدمات اداری با اولویت انجام وظایف اداری محوله به دهیاری‌های عضو
۸	۰/۵۶۵	۱/۲۴۲	۲/۱۹	کمک در مدیریت بحران با اتکا به تشکیلات عملیاتی و اجرایی و ارتقای توانمندی‌های مردم روستا
۹	۰/۵۷۳	۱/۰۸۴	۱/۸۸	طراحی و احداث و اداره واحدهای تولید صنایع روستایی و صنایع دستی

ادامه جدول ۴

رتبه	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	کارکردهای خدماتی
۱۰	۰/۵۸۰	۱/۴۱۷	۲/۴۴	مدیریت منابع آب و انبار عمومی
۱۱	۰/۵۸۴	۱/۳۶۶	۲/۳۳	تأمین ابزار آلات مدرن (ماشین حمل زباله، ماشین آلات کشاورزی، تجهیزات اداری و رفاهی)
۱۲	۰/۵۸۵	۱/۱۱۶	۱/۹۰	مشارکت در احداث و ساخت امور مربوط به مراقبت‌های بهداشتی، پزشکی و واکسیناسیون در جهت پیشگیری از امراض و بیماری‌های واگیردار
۱۳	۰/۵۹۳	۱/۳۴۲	۲/۲۶	مدیریت مجاری آب و فاضلاب
۱۴	۰/۶۰۴	۱/۱۹۸	۱/۹۸	اداره امور مربوط به مراقبت‌های بهداشتی، پزشکی و واکسیناسیون در جهت پیشگیری از امراض و بیماری‌های واگیردار
۱۴	۰/۶۰۴	۱/۴۲۴	۲/۳۶	تثبیت و سنددار شدن املاک در روستا از طریق هم‌کاری با بنیاد مسکن
۱۵	۰/۶۰۷	۱/۴۱۴	۲/۳۳	لایروبی قنوات و تأمین آب آشامیدنی
۱۶	۰/۶۱۴	۱/۲۲۲	۱/۹۹	دادن کد اجرایی به دهیاری‌ها
۱۷	۰/۶۲۲	۱/۱۶۱	۱/۸۶	تشکیل تعاونی‌های مسکن، مصرف و اعتبار در جهت بهبود وضعیت اقتصادی و افزایش سطح درآمد و کمک در مواقع ضروری به اهالی
۱۸	۰/۶۳۱	۱/۱۶۶	۱/۸۴	تأمین خدمات بسته‌بندی محصولات کشاورزی (صیفی‌جات، مرکبات، خرما و غیره)، محصولات گل‌خانه‌ای (خیار، گوجه، گل‌های فصلی و غیره)
۱۹	۰/۶۴۲	۱/۲۷۴	۱/۹۸	هم‌کاری و سرمایه‌گذاری و اداره ناوایی‌ها و فروشگاه‌ها به منظور ارائه نان مرغوب و توزیع اجناس سهمیه‌بندی شده
۲۰	۰/۶۶۵	۱/۳۰۳	۱/۹۵	برف‌روبی معابر اصلی روستاها
۲۱	۰/۶۶۶	۱/۱۷۴	۱/۷۶	جمع‌آوری شیر و فرآورده‌های دامی
۲۲	۰/۷۲۵	۱/۴۵۰	۲/۰۰	سرمایه‌گذاری در احداث و ساخت امور مربوط به مراقبت‌های بهداشتی، پزشکی و واکسیناسیون در جهت پیشگیری از امراض و بیماری‌های واگیردار

۴.۲.۴. کارکرد فرهنگی-اجتماعی

«کمک در جهت دسترسی راحت‌تر به منابع اطلاعاتی و آمار

پایه‌ای» و «رفع مشکلات قانونی عقب‌نشینی مسکن روستاییان و اصلاح معابر» اهمیت بیش‌تری داشتند.

جدول (۵) رتبه‌بندی گویه‌های مربوط به کارکرد فرهنگی-

اجتماعی را نشان می‌دهد. مشاهده می‌شود که گویه‌های «تربیت مدیران آشنا به شرایط روستا و سازمان‌های محلی»،

جدول ۵- توصیف مؤلفه‌های کارکرد فرهنگی-اجتماعی تعاونی دهیاری

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۴

رتبه	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	گویه‌ها
۱	۰/۴۸۴	۱/۱۸۳	۲/۴۴	تربیت مدیران آشنا به شرایط روستا و سازمان‌های محلی
۲	۰/۵۱۹	۱/۲۴۰	۲/۳۸	کمک در جهت دسترسی راحت‌تر به منابع اطلاعاتی و آمار پایه‌ای
۳	۰/۵۳۲	۱/۱۶۴	۲/۱۸	رفع مشکلات قانونی عقب‌نشینی مسکن روستاییان و اصلاح معابر
۴	۰/۵۳۳	۱/۲۳۰	۲/۳۰	کمک و مشاوره به فرمانداری در جهت تأمین بودجه و واگذاری پروژه‌های پیمانکاری دولتی به تعاونی
۵	۰/۵۴۱	۱/۲۴۲	۲/۲۹	همکاری با بنیاد مسکن انقلاب اسلامی در جهت اجرای طرح هادی روستایی جهت بهبود وضع اسکان اهالی
۶	۰/۵۴۹	۱/۳۰۶	۲/۳۸	همکاری با بخش‌های عمرانی (تأمین ماشین‌آلات مورد نیاز، تعویض ماشین‌آلات فرسوده، واگذاری پروژه‌های عمرانی و تأمین نیروهای متخصص)
۷	۰/۵۵۲	۱/۳۰۵	۲/۳۶	انجام خدمات بیمه‌ای و اخذ مجوز کارگزاری شرکت‌های بیمه رسمی (بیمه‌شدن اعضا توسط بیمه خدمات درمانی و بیمه آتش‌سوزی و بیمه حوادث)
۸	۰/۵۶۲	۱/۱۲۰	۱/۹۹	تجمع تجهیزات و امکانات موجود در روستا جهت استفاده مطلوب و مناسب از تأسیسات و ماشین‌آلات و جلوگیری از هدر رفتن منابع تولیدی

ادامه جدول ۵

رتبه	ضریب تغییرات	انحراف معیار	میانگین	گویه‌ها
۹	۰/۵۶۵	۱/۲۰۶	۲/۱۳	انجام فعالیت‌های آموزشی، پژوهشی و تبلیغاتی با اولویت آموزش روستاییان، دهیاران، شورای اسلامی و کارکنان دهیاری
۱۰	۰/۵۶۹	۱/۰۹۰	۱/۹۱	تشکیل کلاس‌های آموزشی برای دستیابی به نهاده‌های کشاورزی و صنعتی مرغوب و تولیدات با کیفیت
۱۱	۰/۵۷۱	۱/۱۸۱	۲/۰۶	هم‌کاری و احداث و اداره اماکن تفریحی، فرهنگی و دهکده توریستی به منظور جلب گردش‌گر و توریست و حفظ آثار باستانی
۱۲	۰/۵۷۵	۱/۴۲۹	۲/۴۸	کمک در جهت جلب هم‌کاری و هم‌کاری سازمان‌ها و نهادهای محل از قبیل بنیاد مسکن، جهاد کشاورزی و بخشداری با دهیاران و شورای روستا
۱۳	۰/۵۸۵	۱/۱۶۱	۱/۹۸	برگزاری دوره‌های آموزش فضای سبز
۱۴	۰/۵۸۷	۱/۲۶۹	۲/۱۶	تأمین آموزش‌های لازم برای دهیاران از طریق امکاناتی نظیر تهیه کتب، مجلات، دوره‌های آموزشی و غیره
۱۵	۰/۵۹۲	۱/۳۳۰	۲/۰۷	کوتاه‌کردن مراحل اداری و دیوان‌سالاری
۱۶	۰/۵۹۴	۱/۳۵۰	۲/۳۷	ایجاد فضای هم‌کاری و مشارکت بین دهیاران و مسؤولان
۱۷	۰/۵۹۸	۱/۲۶۸	۲/۱۱	انجام فعالیت کشاورزی، باغداری، دامداری، پرورش طیور و آبی‌پروری
۱۸	۰/۵۹۹	۱/۳۳۵	۲/۲۲	تأمین مشاوره‌ها و خدمات تخصصی برای دهیاری‌ها و شورا
۱۹	۰/۶۰۵	۱/۱۹۰	۱/۹۶	احداث و اداره واحدهای آموزشی عمومی - تخصصی به منظور ارتقای سطح سواد و بینش و مهارت اهالی و آمادگی آموزش در سطوح بالاتر نظیر دبستان، راهنمایی و دبیرستان، کلاس‌های آموزش زبان، قرآن، تقویت و آمادگی کنکور
۲۰	۰/۶۰۷	۱/۲۹۲	۲/۱۲	انجام نیازسنجی آموزشی و شناخت نیازهای آموزشی دهیاران
۲۱	۰/۶۰۹	۱/۳۳۳	۲/۱۸	ایجاد فضای تفریحی، ورزشی و عمومی در سطح روستا
۲۲	۰/۶۱۵	۱/۲۶۷	۲/۰۵	معرفی نیروهای متخصص بومی در جهت به‌کارگیری آن‌ها در پروژه‌های عمرانی روستا
۲۳	۰/۶۲۱	۱/۳۵۸	۲/۱۸	ایجاد و نگهداری از تأسیسات عمومی و اموال و دارایی روستا
۲۴	۰/۶۳۳	۱/۱۷۴	۱/۸۵	نصب تابلوهایی با مضامین پیام‌های فرهنگی و آموزشی و عقیدتی در سطح روستاها
۲۵	۰/۶۳۷	۱/۳۶۲	۲/۱۳	جلب مشارکت مردمی و هم‌کاری مردم روستایی در فعالیت‌های عمرانی، اجتماعی و فرهنگی
۲۶	۰/۷۲۵	۱/۳۷۷	۱/۸۹	صدور پروانه ساختمانی در جهت کاهش تمرکز امور، صرفه‌جویی اقتصادی، کاهش بوروکراسی اداری و سردرگمی متقاضیان

۳.۴. بررسی وضعیت کارکردهای تعاونی‌های دهیاری

در این قسمت برای بررسی این‌که میزان کارکردهای تعاونی‌های دهیاری در راستای توسعه روستایی بیش‌تر از حد میانگین است از آزمون t تک نمونه‌ای استفاده شد. بنابراین، ابتدا شاخص ترکیبی هر کارکرد از طریق ترکیب خطی گویه‌های هر کارکرد محاسبه شد. سپس از طریق فرمول مورس، شاخص ترکیبی هر کارکرد به مقیاسی بین صفر و یک تبدیل شد و از طریق آزمون کولموگروف اسمیرنوف نرمال بودن توزیع این متغیرها ارزیابی شد. هم‌چنین، فرضیه‌های زیر تدوین شد.

• کارکرد تعاونی‌های دهیاری در توسعه روستایی کم‌تر و

مساوی از حد متوسط است (نامناسب): $H_0: \mu_i \leq 0.5$

• کارکرد تعاونی‌های دهیاری در توسعه روستایی بیش‌تر

از حد متوسط است (مناسب): $H_1: \mu_i > 0.5$

برای تحلیل جدول فوق به این صورت عمل می‌شود: مرز مشخص‌کننده تأیید یا عدم تأیید فرض صفر، مقدار آماره استاندارد در سطح ۰.۹۵ است. در این سطح اطمینان آماره استاندارد برابر است با ۱/۹۶؛ به این معنی که هر گویه یا متغیری که مقدار آماره t از ۱/۹۶ کوچک‌تر باشد، در محدوده H_0 قرار می‌گیرد و گویه یا متغیری که مقدار آماره t آن از ۱/۹۶ بزرگ‌تر باشد، در محدوده H_1 است.

جدول ۶- نتایج آزمون t تک‌نمونه‌ای برای بررسی وضعیت کارکردهای تعاونی‌های دهیاری

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۴

رد یا قبول H ₀	فاصله‌اطمینان		انحراف از میانگین	معنی داری	مقدار t	میانگین	انواع کارکردها
	حد بالا	حد پایین					
قبول	-۰/۱۴۱	-۰/۲۳۹	-۰/۱۹۰	۰/۰۰۰*	-۷/۶۷۰	۰/۳۱۰	کارکرد عمرانی
قبول	-۰/۱۴۹	۰-۲۴۸	-۰/۱۹۸	۰/۰۰۰*	-۷/۹۷۳	۰/۳۰۱	کارکرد اقتصادی
قبول	-۰/۱۲۴	۰-۲۱۸	-۰/۱۷۱	۰/۰۰۰*	-۷/۱۶۶	۰/۳۲۸	کارکرد خدماتی
قبول	۰-۱۵۵	-۰/۲۴۹	۰-۲۰۲	۰/۰۰۰*	-۸/۴۶۴	۰/۳۹۸	کارکرد فرهنگی-اجتماعی
قبول	-۰/۱۴۵	-۰/۲۳۷	۰-۱۹۱	۰/۰۰۰*	-۸/۲۱۸	۰/۳۰۸	کل کارکردها

استفاده شد. جدول (۷) نتیجه آزمون و میزان اولویت هر کدام از این کارکردها را نشان می‌دهد (کای اسکور ۴/۵۵ و معنی داری ۰/۲۰۷) نتایج نشان می‌دهد که تأثیر کارکردها متفاوت نیست و از اولویت یکسانی برخوردار هستند، هر چند میانگین رتبه‌ای کارکرد خدماتی اندکی بیش‌تر از سایر کارکردها است؛ اما در واقع، میزان تأثیر تعاونی‌های دهیاری در هر چهار مؤلفه پایین بوده و تفاوتی بین این کارکردها وجود ندارد.

با توجه به نتایج جدول (۶) مشاهده می‌شود که برای شرکت‌های تعاونی دهیاری فرض صفر در خصوص تمامی کارکردها قبول می‌شود؛ بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که کارکردهای مختلف، این شرکت‌ها در توسعه روستایی در ناحیه مورد مطالعه کم‌تر از حد متوسط یا نامناسب است و این شرکت‌ها در زمینه توسعه روستایی نقش و تأثیر قابل توجهی نداشتند

۴.۴. مقایسه اهمیت هر کدام از کارکردها

برای مقایسه میزان اهمیت هر کدام از کارکردهای چهارگانه تعاونی دهیاری در توسعه روستایی از آزمون فریدمن

جدول ۷- مقایسه اهمیت هر کدام از کارکردهای تعاونی دهیاری

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۴

سطح معنی داری	کای اسکور	میانگین فریدمن	انحراف معیار	میانگین	انواع کارکردها
۰/۲۰۷	۴/۵۵۵	۲/۵۴	۰/۲۶۹	۰/۳۱۰	کارکرد عمرانی
		۲/۴۶	۰/۲۷۰	۰/۳۰۱	کارکرد اقتصادی
		۲/۶۷	۰/۲۶۰	۰/۳۲۸	کارکرد خدماتی
		۲/۳۳	۰/۲۵۹	۰/۳۹۸	کارکرد فرهنگی-اجتماعی

با ۳/۹۶ و معنی داری ۰/۰۰۱) در بخش مرکزی و مستقل هر شهرستان تفاوت معنی داری دارند. همچنین با توجه به مقادیر میانگین مشاهده می‌شود که کارکردهای عمرانی، اقتصادی، خدماتی و فرهنگی-اجتماعی در بخش مرکزی وضعیت بهتری نسبت به بخش مستقل دارند.

۴.۵. مقایسه کارکردها در بین بخش‌ها

برای مقایسه کارکردهای چهارگانه تعاونی دهیاری، در بین بخش‌ها از آزمون t مستقل استفاده شد. با توجه به جدول (۲) مشاهده می‌شود که کارکرد عمرانی (مقدار t برابر ۲/۸۰ و معنی داری ۰/۰۰۶)، کارکرد اقتصادی (مقدار t برابر با ۲/۶۴ و معنی داری ۰/۰۰۹)، کارکرد خدماتی (مقدار t برابر با ۲/۴۰ و معنی داری ۰/۰۱۸) و کارکرد فرهنگی-اجتماعی (مقدار t برابر

جدول ۸- مقایسه کارکردهای تعاونی دهیاری در بین بخش‌ها

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۴

انواع کارکردها	بخش‌ها	تعداد	میانگین	انحرافمعیار	مقدار t	سطح معنی‌داری
کارکرد عمرانی	مرکزی	۸۱	۰/۳۵	۰/۲۷۴	۲/۸۰	۰/۰۰۶**
	مستقل	۳۷	۰/۲۱	۰/۲۳۱		
کارکرد اقتصادی	مرکزی	۸۱	۰/۳۴	۰/۲۷۶	۲/۶۴	۰/۰۰۹**
	مستقل	۳۷	۰/۲۰	۰/۲۳۳		
کارکرد خدماتی	مرکزی	۸۱	۰/۳۶	۰/۲۵۹	۲/۴۰	۰/۰۱۸*
	مستقل	۳۷	۰/۲۴	۰/۲۴۳		
کارکرد فرهنگی-اجتماعی	مرکزی	۸۱	۰/۳۴	۰/۲۷۵	۲/۹۶	۰/۰۰۱*
	مستقل	۳۷	۰/۱۹	۰/۱۸۹		

* معنی‌داری در سطح ۰/۰۵ و ** معنی‌داری در سطح ۰/۰۱

۶.۴. مقایسه کارکردها بر حسب سابقه تأسیس

برای مقایسه کارکردهای چهارگانه تعاونی دهیاری بر حسب سابقه تأسیس، از آزمون کروسکال والیس استفاده شد (با توجه به این که حجم نمونه در برخی طبقات از ۳۰ کم‌تر و کفایت لازم برای آزمون F را نداشت). نتایج موجود در جدول (۹) نشان می‌دهد که کارکردها بر حسب قدمت تفاوت معنی‌داری داشتند و در هر چهار کارکرد، تعاونی‌هایی که قدمت

بالاتری (۱۳۸۵-۱۳۸۷) داشتند، نسبت به دو گروه دیگر، کارکردهای بهتر و مؤثرتری نیز ارائه کرده بودند. از طرفی، باید توجه داشت که میانگین کارکرد برای تعاونی‌های گروه سوم که کم‌ترین سابقه را دارند بیش‌تر از گروه دوم که سابقه بالاتری دارند است. بنابراین، ارتباط بین سابقه و میزان تأثیر کارکردها قابلیت تعمیم ندارد و نیازمند مطالعات بیش‌تری است.

جدول ۹- مقایسه کارکردهای تعاونی دهیاری بر حسب سابقه تأسیس

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۴

کارکرد	سال تأسیس	تعداد	میانگین رتبه‌ای	کای اسکور	سطح معنی‌داری
کارکرد عمرانی	۱۳۸۷-۱۳۸۵	۴۱	۸۲/۲۸	۲۸/۵۹	۰/۰۰**
	۱۳۹۰-۱۳۸۸	۵۲	۴۵/۲۱		
	۱۳۹۳-۱۳۹۱	۲۵	۵۱/۸۶		
کارکرد اقتصادی	۱۳۸۷-۱۳۸۵	۴۱	۷۹/۵۹	۲۶/۰۵	۰/۰۰**
	۱۳۹۰-۱۳۸۸	۵۲	۴۳/۲۹		
	۱۳۹۳-۱۳۹۱	۲۵	۶۰/۲۸		
کارکرد خدماتی	۱۳۸۷-۱۳۸۵	۴۱	۸۱/۷۸	۲۷/۸۷	۰/۰۰**
	۱۳۹۰-۱۳۸۸	۵۲	۴۴/۷۴		
	۱۳۹۳-۱۳۹۱	۲۵	۵۳/۶۶		
کارکرد فرهنگی-اجتماعی	۱۳۸۷-۱۳۸۵	۴۱	۸۵/۹۹	۳۹/۸۷	۰/۰۰**
	۱۳۹۰-۱۳۸۸	۵۲	۴۱/۵۱		
	۱۳۹۳-۱۳۹۱	۲۵	۵۳/۴۸		

* معنی‌داری در سطح ۰/۰۵ و ** معنی‌داری در سطح ۰/۰۱

۷.۴. مقایسه کارکردها در بین شهرستان‌ها

برای مقایسه کارکردهای چهارگانه در بین شهرستان‌ها از آزمون کروسکال والیس استفاده شد. با توجه به جدول (۱۰) مشاهده می‌شود که هر نوع چهار کارکرد عمرانی، اقتصادی،

خدماتی و فرهنگی-اجتماعی در بین شهرستان‌ها تفاوت معنی‌داری دارد. با توجه به میانگین رتبه‌ای مشاهده می‌شود که در کارکردهای عمرانی و خدماتی شهرستان گرگان

وضعیت بهتری دارد و در کارکردهای اقتصادی و فرهنگی - اجتماعی شهرستان کردکوی وضعیت بهتری دارد.

جدول ۱۰- مقایسه میانگین کارکردهای تعاونی دهیاری در بین شهرستان‌های مورد مطالعه
مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۴

کارکرد	شهرستان	تعداد	میانگین رتبه‌ای	کای‌اسکور	سطح معنی‌داری
کارکرد عمرانی	رامیان	۲۱	۵۵/۷۱	۴۰/۰۰	۰/۰۰**
	مینودشت	۹	۳۷/۰۰		
	گرگان	۲۲	۹۱/۱۴		
	بندرگز	۸	۵۰/۲۵		
	بندر ترکمن	۶	۵۸/۸۳		
	کردکوی	۱۱	۸۷/۸۶		
	گنبد	۴۱	۴۳/۷۰		
کارکرد اقتصادی	رامیان	۲۱	۵۹/۲۹	۴۲/۲۷	۰/۰۰**
	مینودشت	۹	۴۰/۱۱		
	گرگان	۲۲	۸۶/۹۱		
	بندرگز	۸	۳۹/۰۶		
	بندر ترکمن	۶	۶۸/۵۰		
	کردکوی	۱۱	۹۴/۴۱		
	گنبد	۴۱	۴۲/۴۶		
کارکرد خدماتی	رامیان	۲۱	۵۹/۹۰	۳۲/۸۵	۰/۰۰**
	مینودشت	۹	۴۰/۲۲		
	گرگان	۲۲	۸۴/۱۶		
	بندرگز	۸	۷۴/۵۶		
	بندر ترکمن	۶	۶۱/۴۲		
	کردکوی	۱۱	۸۲/۲۷		
	گنبد	۴۱	۴۰/۹۶		
کارکرد فرهنگی - اجتماعی	رامیان	۲۱	۶۴/۹۸	۵۱/۰۹	۰/۰۰**
	مینودشت	۹	۳۹/۷۸		
	گرگان	۲۲	۸۸/۲۵		
	بندرگز	۸	۶۸/۳۸		
	بندر ترکمن	۶	۵۰/۰۸		
	کردکوی	۱۱	۹۴/۲۷		
	گنبد	۴۱	۳۵/۹۱		

* معنی‌داری در سطح ۰/۰۵ و ** معنی‌داری در سطح ۰/۰۱

۵. بحث و نتیجه‌گیری

این تحقیق به بررسی نقش و کارکرد تعاونی‌های دهیاری در توسعه روستایی استان گلستان پرداخت. نتایج نشان داد که مواردی مانند مشارکت در ساخت و بهینه‌سازی مسکن روستایی در زمینه کارکرد عمرانی، سرمایه‌گذاری در جهت بهبود تولیدات کشاورزی و صنعتی در زمینه کارکرد اقتصادی،

تسطیح معابر روستا در زمینه کارکرد خدماتی و تربیت مدیران آشنا به شرایط روستا و سازمان‌های محلی در زمینه کارکرد فرهنگی-اجتماعی اولویت بالایی داشتند. برخی از این کارکردها کالبدی هستند که در قالب طرح‌های هادی و تحت مدیریت دهیاری‌ها انجام می‌شوند و به همین علت از کارکردهای موثر و موفق تعاونی‌های دهیاری بوده است.

نتایج آزمون t تک نمونه‌ای نشان دهنده این است که کارکردهای شرکت تعاونی دهیاری (عمرانی، اقتصادی، خدماتی و فرهنگی-اجتماعی) در توسعه روستایی در ناحیه مورد مطالعه کم‌تر از حد متوسط یا نامناسب است. بنابراین، می‌توان گفت که شرکت‌های تعاونی دهیاری در زمینه توسعه روستایی نقش و تأثیر قابل توجهی نداشتند. هرچند که تحقیق مشابهی در این زمینه وجود ندارد؛ اما فال سلیمان و هم‌کاران (۱۳۹۱) نشان دادند که بعد از تشکیل دهیاری‌ها تغییرات چشم‌گیری در بهبود وضعیت هریک از گویه‌های اجتماعی، اقتصادی و محیطی-کالبدی مرتبط با توسعه روستا به وجود آمده است. اصولاً کارکرد و نقش دهیاری‌ها به علت شناخته‌شده بودن آن در نزد مردم روستایی بیش‌تر و موثرتر از تعاونی‌های دهیاری بوده است. هرچند برخی تحقیقات بر نقش تعاونی‌های تولیدی و سایر انواع تعاونی‌ها در توسعه روستایی تأکید کرده‌اند (طاهرخانی و حیدری‌ساربان، ۱۳۸۳، ص. ۱۱۵؛ زیول و رادل، ۲۰۰۵، ص. ۴۳؛ آلمن، ۲۰۱۵، ص. ۱۴؛ سگینول، ۱۹۹۲، ص. ۶۳)؛ اما تعاونی‌های دهیاری تا کنون چنین نقشی نتوانسته ایفا کند. در واقع، ارائه کارکردهای متنوعی که در اساس نامه این تعاونی‌ها پیش‌بینی شده، علاوه بر این‌که نیازمند دسترسی به بودجه قابل توجهی است، مستلزم همکاری گسترده نهاد‌های روستایی و نهادهای سطح بالاتر در سطح شهرستان است که چنین هماهنگی تا کنون محقق نشده است. بنابراین، بررسی دیدگاه اعضای شرکت تعاونی دهیاری در زمینه موانع و مشکلات تعاونی دهیاری در راستای کمک به توسعه روستایی و برنامه‌ریزی راهبردی برای تعاونی‌های دهیاری می‌تواند در تحقیقات آینده مورد توجه قرار گیرد.

نتایج آزمون فریدمن نیز نشان داد که کارکردها از اولویت یکسانی برخوردار هستند، هرچند میانگین رتبه‌ای کارکرد خدماتی اندکی بیش‌تر بود؛ اما در واقع، میزان تأثیر تعاونی‌های دهیاری در هر چهار مؤلفه پایین بوده و تفاوتی بین این کارکردها وجود ندارد. نتایج تحقیق پورطاهری و هم‌کاران (۱۳۹۱) در خصوص عملکرد تعاونی‌های مشاع کشاورزی در توسعه روستایی که نشان‌دهنده ارزیابی پایین عملکرد مشاع‌ها در مقایسه با سایر نظام‌های بهره‌برداری است، می‌تواند هم‌راستا با این نتایج باشد. نتایج به‌دست‌آمده از آزمون t مستقل نشان داد که کارکردهای عمرانی، اقتصادی، خدماتی و فرهنگی-اجتماعی در بخش مرکزی وضعیت بهتری نسبت به بخش‌های دیگر دارند. اصولاً مناطق مرکزی نسبت به نواحی پیرامونی

وضعیت مناسب‌تری دارند و خدمات سازمان‌های متولی توسعه روستایی در این مناطق بیش‌تر است. بنابراین، هماهنگی و تأثیرگذاری تعاونی‌های دهیاری هم می‌تواند بیش‌تر صورت گیرد، هرچند که ممکن است این کارکردها دستاورد مستقیم خود تعاونی نباشد. هم‌راستا با این نتیجه، شیخی و هم‌کاران (۱۳۹۲) با مقایسه عملکرد دهیاران در دو بخش مرکزی و شراء از توابع شهرستان همدان مشخص کردند که نقش و عملکرد دهیاران روستاها در بخش مرکزی نسبت به بخش شراء موقت‌تر بوده است. نتایج آزمون کروسکال والیس هم نشان داد که در هر چهار کارکرد (عمرانی، اقتصادی، خدماتی و فرهنگی-اجتماعی)، تعاونی‌هایی که قدمت بالاتری داشتند کارکردهای بهتر ارائه کرده‌اند که احتمالاً به علت دسترسی بیش‌تر به تجهیزات و ماشین‌آلات برای عمران روستایی و همچنین دسترسی به نیروی انسانی کارآمد بوده است.

مهم‌ترین پیشنهاد‌های تحقیق به شرح زیر ارائه می‌شود:

- با توجه به کارکرد ضعیف تعاونی‌ها لازم است، اصلاح قوانین و تصویب قوانین جدید در راستای استقرار و تحکیم دهیاری‌ها، افزایش تخصیص وجوه در اختیار سازمان شهرداری‌ها و دهیاری‌های کشور، به‌ویژه از محل ردیف‌های ملی و استانی و نیز عواید موضوع قانون تجمیع عوارض برای اجرای طرح‌های گوناگون در روستاها مورد توجه قرار گیرد. در همین راستا، جهت ارتقای ظرفیت کارکردی و هم‌افزایی و هماهنگی بیش‌تر، می‌توان زمینه تشکیل اتحادیه تعاونی‌های دهیاری هر استان را فراهم کرد.

- جهت بهبود کارکرد عمرانی و خدماتی لازم است نسبت به جلب هم‌کاری بخش‌داری و سایر نهاد‌های شهرستانی برای تأمین ماشین‌آلات مورد نیاز، تعویض ماشین‌آلات فرسوده، تأمین نیروهای متخصص، حمایت شورای بخش در تأمین مالی، ارائه مشاوره به تعاونی دهیاری‌ها، هماهنگی شوراها و دهیاران با تعاونی دهیاران اقدامات بیش‌تری صورت گیرد، مشارکت نماینده تعاونی‌های دهیاری در شوراها و مجامع تصمیم‌گیری مرتبط با امور عمرانی در سطوح شهرستان و استان می‌تواند موجب ارتقای نقش آن‌ها در این حوزه و دسترسی هموارتر آن‌ها به منابع و اعتبارات شود.

- جهت بهبود کارکرد عمرانی لازم است، کمک‌های مالی از سوی دولت برای انجام طرح‌های عمرانی و اقتصادی، در قالب قراردادی با مسؤولان تعاونی و شرکت‌های ذی‌ربط

شهرستان‌های مجاور، برنامه‌ریزی برای برقراری ارتباط مؤثر و نشست‌های مشورتی بین تعاونی‌های دهیاران در سطح شهرستان، استان و کشور می‌تواند ضمن افزایش هماهنگی کارکردهای تعاونی‌ها را هم بهبود بخشد.

• با توجه به پایین بودن کارکردها لازم است تحقیق جامعی برای بررسی عوامل پایین بودن سطح عملکرد تعاونی‌ها و علل ضعف آن‌ها در اجرای کارکردهای مورد نظر انجام شود.

یادداشت‌ها

1. Altman
2. Getnet & Anullo
3. Yadoo & Cruickshank
4. Zeul & Radel
5. Segynola

باشد تا موظف باشند طبق قرارداد، نسبت به انجام پروژه اقدام کنند.

• نتایج مصاحبه میدانی، حاکی از وجود مشکلاتی در حوزه مسایل انگیزشی و رفاهی برای دهیاران بود. از این رو لازم است با انجام مطالعاتی دقیق در زمینه مسایل رفاهی، توجه مسؤولان به این مسائل در راستای ایجاد انگیزش صورت پذیرد؛ به منظور الگوسازی و نیز برانگیزش عملکرد مناسب، می‌توان به انتخاب، معرفی و تشویق مناسب دهیاران و تعاونی‌های دهیاری در هر استان اقدام کرد.

• سایر موارد مانند کمک و مشاوره فرمانداری، تأمین بودجه و واگذاری پروژه‌های پیمانکاری مناسب دولتی به تعاونی، کمک و بهره‌گیری از امکانات تعاونی شهرستان‌های هم‌جوار و عقد قرارداد جهت پروژه‌های پیمانکاری در

کتابنامه

1. Akbari, G., & Abdollahi, M. (1385/2006). *Proceeding of rules and regulations of village and rural municipalities with the latest reforms: administrative divisions and Islamic Councils, organization, finance, engineering and building control, environment*. (1th Ed.). Tehran, Iran: Honar Qalamestan Press. [In Persian]
2. Altman, M. (2015). Cooperative Organizations an engine equitable rural economic development. *Journal of Cooperative Organization and Management*, 3(1), 14-23.
3. Anabestani, A.A., & Hatminezhad, H. (1391/2012). New rural management and its role in housing developments with respect to the performance of village administrations (Case study: Rural-district Mishkhas of Ilam county). *Geography*, 2(2), 121-140. [In Persian]
4. Badri, M., & Nemat, S. A. (1386/2007). Assess the functional role of rural modern management system, comparative assessing active municipalities in small and large villages of Golestan province. *Geographical Research*, 39 (59), 161- 176. [In Persian]
5. Chobchian, S., Kalantari, K., & Shbanali-Fami, H. (1386/2007). Factors affecting the performance of rural municipality's cooperatives in Gilan province. *Quarterly Village and Development*, 1 (2), 87-107. [In Persian]
6. Darban-Astaneh, A.R. (1384/2005). Rural management in the Fourth Development Plan. *Monthly Dehyariha*, 3(15), 14-20. [In Persian]
7. Falsoleiman, M., Sadeghi, H. A., Moradi, M., & Kavooosi, G. (1391/2012). Review and evaluation of village administrations in the process of managing and rural development (Case study: the central district of Birjand county). *Research and Rural Planning*, 1 (1), 73-95. [In Persian]
8. Farahani, H., & Aeinmoqqadam, F. (1391/2012). Evaluation and performance and efficiency of rural municipality in the process of rural development management (Case Study: South Sarrud sub-district of Boyer-Ahmad). *Quarterly Geographical Vision*, 7(18), 118-127. [In Persian]
9. Getnet, K., & Anullo, T. (2012). Agricultural Cooperatives and Rural Livelihoods: Evidence from Ethiopia. *Journal of Annals of Public and Cooperative Economics*, 83(2), 181-198.
10. Ghanbari, Y., & Barqi, H. (1389/2010). The role of join cooperatives in the development of rural areas: a case study of Isfahan province. *Journal of Village and Development*, 13(2), 81-101. [In Persian]
11. Jahed, S. A. (1391/2012). The statistical report of rural municipality's cooperatives in the country. *Monthly Dehyariha*, 7(39), 7-8. [In Persian]
12. Kalantari, K. (1391/2012). *Quantitative models in planning (regional, urban and rural)*. Tehran, Iran: Saba Cultural Press. [In Persian]
13. Kamran Dastjerdi, H., Souri, F., Taqdisi, A., & Ansarizadeh, S. (1389/2010). Political management of village and comparative analysis of rural municipalities' success in large and small villages (Case Study: Delfan county). *Journal of Applied Research in Geographical Sciences*, 15(18), 51-66. [In Persian]

14. Mahdavi, M., & Nsjsfi-Kani, A. A. (1384/2005). Rural municipalities; experience in managing the villages of Iran (Case Study: East Azerbaijan Province). *Journal of Geographical Research*, 37(53), 21-39. [In Persian]
15. Mahdavi, S. A. (1391/2012). Rural municipalities' cooperative role in the development of the village. *Monthly Dehyariha*, 7(39), 1-9. [In Persian]
16. Motei-Langroodi, S. H., Bakhshi, Z., & Bouzarjomehri, K. (1390/2011). Performance evaluation of rural municipalities from the rural people viewpoint- Beihaq of Sabzevar County. *Journal of Geography and Regional Development*, 9(16), 35-56. [In Persian]
17. Municipality Organizations of Iran. (2010). Introduction to rural municipality cooperatives. *Monthly Dehyariha*, 6(30), 18-19. [In Persian]
18. Municipality Organizations of Iran. (2012). Constitution of rural municipality cooperatives. *Monthly Dehyariha*, 7(39), 25-33. [In Persian]
19. Pourtaheri, M., Roknaldin-Eftekhari, A., & Paydar, A. (1391/2012). Performance of joint agricultural cooperatives in rural development (Case study: Rural district Jihad Abad of Jiroft plain). *Geography*, 10(32), 98-176. [In Persian]
20. Qadiri-Masoum, M., Taleghani, G., & Kohestani, H. (1392/2013). Diagnosing rural municipalities of East Azarbaijan Province: Case Study Bostanabad county. *Journal of Village and Development*, 16(1), 93-112. [In Persian]
21. Rezvani, M. (1383/2004). *Introduction to rural development planning in Iran*. Tehran, Iran: Ghomes Press. [In Persian]
22. Riahi, V., & Karami-Nasab, S. (1392/2013). Performance evaluation of rural municipalities in physical-spatial development of rural settlements (Case Study: Kurdian city-Jahrom county). *Journal of Regional Planning*, 3(12), 61-71. [In Persian]
23. Rostami, S., Mozaffari, F., Rahimi-Moghaddam, J., & Zulfqari, A. (1394/2015). Assessing the performance of rural municipality in rural development (Case study: rural municipality of Ivan county, Ilam province). *Journal of Housing and Rural Environment*, 149, 103-119. [In Persian]
24. Segynola, A. (1992). Cooperative Societies and Rural Development in Northern Bendel, Nigeria. *Journal of Habitatintl International*, 16(1), 63- 70.
25. Sheikhi, H., Parizadi, T., & Varmarziar, B. (1392/2013). Review and evaluation of village administrations in the process of managing and rural development (Case Study: Hamedan county). *Space Planning Journal*, 3(3), 17-32. [In Persian]
26. Taherkhani, M., & Heidari-Sarban, V. (1383/2004). Role of production cooperatives in the development of rural areas (Case Study: Meshkindasht county). *Geographical Research Journal*, 36(49), 115-126. [In Persian]
27. Taqdisi, A., Souri, F., Sydaei, A., & Kazemi, Z. (1390/2011). Performance investigates and analysis of the rural municipalities in rural management (Case study: Conani district of Kuhdasht county). *Journal of Urban Management*, 9(28), 157-174. [In Persian]
28. Yadoo, A., & Cruickshank, H. (2010). The Value of Cooperatives in rural electrification. *Journal of Energy Policy*, 38(6), 2941-2947.
29. Zeul, K., & Radel, J. (2005). Cooperatives as a community development strategy: Linking theory and practice. *The Journal of Regional Analysis & Policy*, 35(1), 43-54.

Investigating the Role and Function of Rural Municipality Cooperatives in Rural Development in Golestan Province

Gholamhossein Abdollahzadeh*¹ – Banafsheh Tarahhomi²- Mohammad Sharif Sharifzadeh³- Mohammad Reza Mahbobi⁴

1- Associate Prof. in Rural and Agricultural Development, Gorgan University of Agricultural Sciences and Natural Resources, Gorgan, Iran.

2- MSc. in Rural Development, Gorgan University of Agricultural Sciences and Natural Resources, Gorgan, Iran.

3- Associate Prof. in Rural and Agricultural Development, Gorgan University of Agricultural Sciences and Natural Resources, Gorgan, Iran.

4- Associate Prof. in Rural and Agricultural Development, Gorgan University of Agricultural Sciences and Natural Resources, Gorgan, Iran.

Received: 24 February 2016

Accepted: 18 July 2016

Extended abstract

1. INTRODUCTION

The use of local organizations and institutes is one of the management approaches in rural communities that in certain periods of the history of rural development is considered. In this regard, rural municipality cooperatives have been formed in many areas and have been played highly effective role in facilitating services of rural municipality. Therefore, current research aimed to investigate the role and function of rural municipality cooperatives in rural development in Golestan Province.

2. THEORETICAL FRAMEWORK

Rural management, by definition, is a process in which organizations and institutions are shaped to meet the objectives of the rural community and, in fact, organizing and conducting community and rural environment occurs. Within this general definition, the aims such as rural modernization and improving the physical environment, guiding and monitoring the process of rural development and improving living and working conditions for rural management could be considered. With establishment of rural municipalities in addition to rural council, as legislator and approval of rural development programs, executive management of village affairs was laid to rural municipalities. So, rural municipalities as non-governmental organizations, which administrate rural affairs under the supervision of local villagers and Islamic Councils, have important duties in the field of public affairs. Moreover, the rural municipality's cooperative is a voluntary association for collective action of rural administrator in taking the needs of the construction, services, economic and socio-cultural as well as promoting and developing rural areas. Rural municipality's cooperative with a few basic purposes were formed, one of which improve the livelihoods, health and well-being of the

villagers. The second objective is contributing to economic self-sufficiency and strengthening rural municipality and the third goal is the creation of productive and sustainable employment in rural areas which is a very important purpose of this cooperatives. In the final conclusion with regard to the economic and developmental benefits associated with rural municipality's cooperative, most important activities of this cooperation can include implementation of rural development projects, providing engineering and consulting services in the village, helping rural municipality in services and civil activities, providing equipment for the private sector to carry out construction activities and services, creating network to gather crops and livestock and industrial production of rural people and implementation of economic projects to maintain and exploit natural resources of rural areas.

3. METHODOLOGY

Statistical population was 830 of rural administrators who had membership in municipality cooperatives of Golestan province. Sample size (n=118) was determined by Cochran's formula. The sample was selected by cluster sampling technique within 9 rural municipality cooperatives. Validity of the research questionnaire was confirmed by 3 experts from Golestan municipality cooperatives and faculty members. Calculated Cronbach alpha coefficient as indication of questionnaire's reliability was equal to 0.928, 0.840, 0.901 and 0.908 for main part of questionnaire, including civil, economic services and socio-cultural function respectively.

4. DISCUSSION

Results of ranking items related to each function showed that "participation in the construction and improvement of rural housing" regarding civil function, "investment to improve agricultural and industrial production" regarding economic

function, "leveling the rural streets" regarding service function and "training managers familiar with the conditions of the village and local organizations" regarding social-cultural function had a high priority. One sample t test results showed that the municipality cooperatives have no role and effect on rural development. Friedman test results showed that the impact of functions are not different and have equal priority. Results of independent sample t-test showed that municipality cooperatives in the central district of each county have better functions. Kruskal-Wallis test to compare the performance of the municipality cooperative based on years of establishment showed that cooperative with longer years of establishment have better performance in all the four functions. Kruskal-Wallis test results to compare the performance of the municipality cooperative among counties showed that Gorgan county has high performance in civil and services function while Kordkoy county has high performance in socio-cultural and economic function

5- Conclusion

Limitation/strategies: The focus of this study was to examine the role and function of rural

municipality cooperatives in taking rural development, so it is expected that future researches investigate identification strategies to improve the performance of role and functions of the cooperatives.

According to the findings, collaboration rural demarche to provide the required machinery, transfer of development projects and providing specialized workforce, support in financing from the district council, coordination of all rural councils and rural municipalities with cooperatives, establishment of funding, insurance, planning for effective communication and consultation meetings between cooperatives in county, province and country to improve the role and functioning of cooperatives is effective. Moreover, understanding the role and function of rural municipality cooperatives in rural development in Golestan province and providing recommendations for improving the performance of this type of cooperatives are originality and value of this research.

Key words: Rural development, rural management, municipality cooperatives, role and functions, Golestan province.

How to cite this article:

Abdollahzadeh, Gh., Tarahhomi, B., Sharifzadeh, M. Sh. & Mahbobi, M. R. (2017). Investigating the role and function of rural municipality cooperatives in rural development in Golestan Province. *Journal of Research & Rural Planning*, 5(4), 137-154.
URL <http://dx.doi.org/10.22067/jrrp.v5i4.54129>

ISSN: 2322-2514 eISSN: 2383-2495